

Vi er på rett vei

Tall og fakta om integreringen i Norge

Arbeidsliv

- Sysselsettingen er høyere i Norge enn i de fleste andre europeiske land, både blant innvandrere og i hele befolkningen.
- I oppgangstiden i perioden 2004–2008 kom flere innvandrere i jobb, og det ble mindre avstand mellom innvandrere og resten av befolkningen. Dette snudde i 2008, og andelen innvandrere i jobb har gått noe ned.
- Sysselsettingen blant innvandrere var på 62 prosent ved utgangen av 2010, 57 prosent blant kvinner og 66 prosent blant menn. Til sammenlikning var sysselsettingen i hele befolkningen 69 prosent, 67 prosent blant kvinner og 72 prosent blant menn.
- Sysselsettingen varierer mye etter landbakgrunn. Mens nordiske og europeiske innvandrere for øvrig har høy sysselsetting blant både menn og kvinner, har særlig kvinner fra enkelte asiatiske og afrikanske land lav sysselsetting.
- Sysselsettingen blant innvandrere har bl.a. sammenheng med årsaken til innvandring, botid i Norge, utdanningsnivå og etterspørsel i arbeidsmarkedet.
- Arbeidsledigheten er høyere blant innvandrere enn for hele befolkningen. I 1. kvartal 2011 var ledigheten på 3 prosent av arbeidsstyrken i hele befolkningen, sammenliknet med nesten 8 prosent blant innvandrere.
- Ledigheten er høyere blant menn enn kvinner, og høyest blant dem fra afrikanske land.
- I nedgangsperioder rammes flere innvandrere av arbeidsledighet enn andre innbyggere.

Dette gjør regjeringen:

- Vi gir voksne nyankomne innvandrere med en oppholdstillatelse som danner grunnlag for varig opphold opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Vi vil utvide timetallet og innføre en obligatorisk avsluttende prøve. Nesten 11 000 personer fikk rett og plikt til norskopplæring i 2009, og av dem hadde 86 prosent startet i løpet av det første halvåret.
- I tillegg gir vi voksne nyankomne flyktninger individuelt tilrettelagt kvalifisering på fulltid gjennom introduksjonsprogrammet. Formålet er å gi grunnleggende ferdigheter i norsk, gi grunnleggende innsikt i norsk samfunnsliv og forberede for deltakelse i arbeidslivet. 57 prosent av de som gikk ut av introduksjonsprogrammet i 2008, var i arbeid eller under utdanning i november 2009, 67 prosent av mennene og 48 prosent av kvinnene.
- Fra 2005 har vi prøvd ut et kvalifiseringsprogram for personer med manglende tilknytning til arbeidslivet. Ny sjanse er bygget på den samme modellen som introduksjonsprogrammet. Fra 2009 har vi særlig rettet forsøket inn mot hjemmевærende kvinner som ikke mottar sosialhjelp. I perioden 2005 - 2009 gikk 43 prosent av deltakerne i Ny sjanse over til arbeid eller utdanning.
- Vi jobber kontinuerlig med å ansette folk med innvandrerbakgrunn i statlige virksomheter, og har siden 2006 hatt møter med lederne i virksomhetene for å øke andelen med innvandrerbakgrunn. I 2009 lanserte vi mangfoldsportalen.no som gir informasjon og veiledning om rekruttering og mangfoldsarbeid til arbeidsgivere.
- Vi har Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering fort perioden 2009-2012. Ett av de sentrale områdene for planen er arbeidsliv, inkludert et samarbeid med partene i arbeidslivet.

Oppvekst og utdanning

- I 2010 var ett av ti barn i barnehage minoritetsspråklige. 35 prosent av disse fikk særskilt tilbud om språklig stimulering i barnehagen.
- Innvandrere har svakere resultater fra nasjonale prøver i grunnskolen enn andre elever. På åttende trinn var 60 prosent av innvandrerne på de to laveste mestringsnivåene i lesing, sammenliknet med henholdsvis 50 prosent blant norskfødte med innvandrerforeldre og 25 prosent blant elever uten innvandrerforeldre. Bildet nyanseres når det tas hensyn til foreldrenes utdanningsnivå og landbakgrunn.
- I 2009 gikk 84 prosent av innvandrerne direkte over fra grunnskolen til videregående opplæring, sammenliknet med 96 prosent blant norskfødte med innvandrerforeldre og 97 prosent blant alle elever. Det er liten forskjell mellom gutter og jenter.
- 32 prosent av innvandrere som startet videregående opplæring i 2005, sluttet underveis. Blant alle elever var andelen på 18 prosent, og blant norskfødte med innvandrerforeldre var andelen 17 prosent.
- Blant de mannlige innvandrerne var frafallet på 38 prosent, sammenliknet med 26 prosent for kvinner.
- 37 prosent norskfødte med innvandrerforeldre i alderen 19–24 år var i høyere utdanning høsten 2009, sammenliknet med 31 prosent blant alle unge og i underkant av 17 blant innvandrere i samme alder.
- Kvinner tar i større grad høyere utdanning enn menn. Dette gjelder også blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre.

ILLUSTRASJONSFOTO: COLOURBOX

Dette gjør regjeringen:

- Regjeringens mål er å sikre alle barn et barnehage tilbud av høy kvalitet.
- Vi driver forsøk med gratis kjernetid i barnehagene i områder med en stor andel barn med innvandrerbakgrunn. I 2011 bevilges midler til de fire bydelene i Grorudalen, til Søndre Nordstrand og Gamle Oslo i Oslo, samt områder i Drammen og Bergen. I Oslo er det flere foreldre enn tidligere som selv oppsøker et barnehage tilbud, søker fulltidsplass for barnet sitt og barnehageplass for mindre søsken. De ansatte har fått mer kompetanse til å jobbe systematisk med språkutviklingen til det enkelte barnet.
- Vi gir tilskudd til å bedre språkforståelsen hos minoritetspråklige førskolebarn i og utenfor barnehage. I 2011 vil vi gi tilskudd til å ansette tospråklige assistenter, språkpedagoger og til utvikling av pedagogisk materiale.
- Vi har igangsatt Ny GIV, et særlig tiltak for å få flere til å gjennomføre og bestå videregående skole.

Levekår og lavinntekt

- Innvandrere har lavere inntekt enn snittet i befolkningen.
- Innvandrere fra nordiske og øvrige europeiske land hadde et nesten like høyt inntektsnivå som hele befolkningen i 2008. Innvandrere fra land i Asia, Afrika mfl. hadde et inntektsnivå på 72 prosent av det generelle inntektsnivået i befolkningen.
- 75 prosent av norske husholdsinntekter kom i 2008 fra yrkesinntekt, og 20 prosent fra overføringer. Innvandrere hadde noe høyere andel overføringer, og overføringer utgjorde 28 prosent av inntekten blant innvandrere fra land i Asia, Afrika mfl.
- Blant innvandrere fra Polen og Sri Lanka utgjør yrkesinntekten mer av den samlede inntekten enn det som er vanlig i befolkningen.
- Sosialhjelp, bostøtte og kvalifiseringsstønad utgjør 4 prosent av inntekten i hushold der hovedinntektstakerne har bakgrunn fra land i Asia, Afrika mfl., mot under en halv prosent i hele befolkningen.
- 22 prosent av innvandrere bor i husholdninger med vedvarende lavinntekt, sammenliknet med 7 prosent i hele befolkningen.¹ Andelen er høyest blant innvandrere med bakgrunn fra land i Asia og Afrika.
- Over 30 000 barn med innvandrerbakgrunn bor i hushold med vedvarende lavinntekt.
- De områdene i Oslo som har flest levekårsproblemer, har også høyere andel innvandrere enn bygjennomsnittet. Dette betyr ikke at innvandrerandelen i seg selv er årsaken til levekårsproblemene i disse bydelene. Forskning viser at sosioøkonomiske forhold påvirker hvor folk bosetter seg, og dermed vil påvirke grad av bokonsentrasjon.

1 Etter EUs definisjon av lavinntekt.

Dette gjør regjeringen:

- Regjeringen jobber for at flere innvandrere skal komme inn og bli værende i arbeidslivet. Dette er det viktigste tiltaket for å unngå vedvarende lavinntekt.
- Vi gjennomfører områdesatsing i områder med store og sammensatte levekårsutfordringer. I områdene Groruddalen og Søndre Nordstrand i Oslo samt Årstad i Bergen prøver vi å utjevne levekår og bedre de sosiale og økonomiske forholdene. I tillegg ønsker vi å stimulere til sosial inkludering i lokalsamfunnet og deltagelse i samfunnet for øvrig.
- Vi bevilger midler til lokale tiltak i 23 bykommuner rettet mot barn og unge og særlig ungdom i alderen 12-25 år. Dette er en del av handlingsplan mot fattigdom, og formålet er å bidra til å bedre oppvekstvilkår og levekår.
- Vi har nylig inngått en samarbeidsavtale med KS om et bredt boligsosialt samarbeid. Partene skal i fellesskap legge til rette for tiltak som bidrar til at personer som ikke selv er i stand til det, skal få hjelp til å skaffe seg og beholde en bolig. I dette inngår også å forebygge og bekjempe bostedsløshet.
- Vi har styrket en rekke av de statlige virkemidlene som skal hjelpe flere til en god og trygg bosituasjon. Blant annet er bostøtten vesentlig styrket.

Deltakelse og frivillighet

- Ved kommune- og fylkestingsvalget i 2007 stemte 40 prosent av innvandrerne som var norske statsborgere, og 36 prosent blant dem som var utenlandske statsborgere. Valgdeltakelsen i hele befolkningen var på 62 prosent.
- Innvandrerkvinner hadde noe høyere valgdeltakelse enn -menn ved det siste kommune- og fylkestingsvalget.
- Ved stortingsvalget i 2009 var det 52 prosent av innvandrerne og norsk-fødte med innvandrerforeldre som brukte stemmeretten sin, mot 76 prosent i hele befolkningen.
- Ved kommune- og fylkestingsvalget i 2011 har 2 100 av kandidatene innvandrerbakgrunn. Dette tilsvarer en andel på 3,5 prosent av listekandidatene, en økning fra 2,8 prosent sammenliknet med valget i 2007.
- 4 prosent av innvandrere fra land i Asia, Afrika mfl. oppgir i 2005/2006 at de er medlemmer av et politisk parti, sammenliknet med 6 prosent i hele befolkningen.
- 26 prosent oppgir at de er medlemmer av fag- eller arbeidstakerorganisasjon. Andelen i hele befolkningen er 49 prosent.
- 14 prosent oppgir at de er medlemmer av et idrettslag eller forening, mot 28 prosent i hele befolkningen.
- 30 prosent oppgir medlemskap i en menighet eller religiøs forening, mot 7 prosent i hele befolkningen.
- Det var nesten 450 000 medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke i 2010. 55 prosent var medlemmer i et kristent trossamfunn, mens 22 prosent var medlemmer i et muslimsk trossamfunn.

Dette gjør regjeringen:

- Vi gir tilskudd til innvandrerskasjoner og annen frivillig virksomhet over statsbudsjettet. Tilskudd gis til lokale tiltak for å skape møteplasser, til landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet, til frivillige organisasjoners holdningsskapende og forbyggende arbeid mot tvangsekteskap og til informasjon til innvandrere.
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) gjennomfører en kampanje fram mot kommune- og fylkestingsvalget høsten 2011 for å stimulere til økt valgdeltakelse blant innvandrere. IMDi bidrar også til dialog med organisasjoner og politiske partier.
- Vi har laget en informasjonsbrosjyre om kommune- og fylkestingsvalget i 2011. Brosjyren er oversatt til 10 språk, og skal være en hjelp for folk som skal stemme.

Bolig og bosettingsmønster

- Innvandrere bosetter seg der de har familie, har fått arbeid eller skal studere. Unntaket er flyktninger, som innvilges opphold og oftest blir henvist til en kommune av myndighetene.
- I Oslo utgjorde innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre 28 prosent av befolkningen ved inngangen til 2011, men det er store forskjeller mellom bydelene.
- Høyest andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre bor i bydel Søndre Nordstrand og i bydelene i Groruddalen. Andelen ligger her på mellom 38 og 48 prosent av befolkningen.
- I internasjonal sammenheng er det utviklet metoder for å beregne om ulike folkegrupper bor adskilt og grad av bokonsentrasjon. Slike beregninger viser at det har blitt noe mer konsentrert bosetting i Oslo blant enkelte grupper. Det er bare innvandrere fra Sri Lanka og deres barn som har et bosettingsmønster som vurderes som sterkt konsentrert. Samtidig er dette en gruppe som i stor grad er sysselsatt, eier egen bolig og tar høyere utdanning.
- 45 prosent av innvandrere fra land i Asia, Afrika mfl. eide sin egen bolig i 2005/2006, sammenliknet med 56 prosent i hele befolkningen. Andelen selveiere blant innvandrere har økt fra 22 prosent i 1996, mens andelen i hele befolkningen har vært relativt stabil i samme periode.
- 45 prosent av innvandrere fra land i Asia, Afrika mfl. bor i boliger med færre rom enn personer i husholdet, og bor dermed trangt etter standard definisjon.. Bes de om å vurdere boligens størrelse selv, oppgir bare 37 prosent av boligen er for liten. For befolkningen samlet er forholdet motsatt, der 12 prosent bor trangt etter standard definisjon og 18 prosent selv mener boligen er for liten.
- To av ti innvandrere fra land i Asia, Afrika mfl. mener at de har blitt nektet å leie eller kjøpe bolig på grunn av sin innvandrerbakgrunn. Det er flest innvandrere fra Somalia, Irak og Iran som har opplevd dette.

Dette gjør regjeringen:

- Husbanken er regjeringens viktigste verktøy for å støtte opp om kommunenes arbeid med vanskeligstilte på boligmarkedet. Husbankens oppdrag fra oss er å øke den boligsosiale kompetansen og aktiviteten i kommunene. Dette er en viktig del av arbeidet med å forebygge og bekjempe bostedsløshet og fattigdom.
- Vi jobber med en Stortingsmelding om boligpolitikken blant annet på bakgrunn av innstilling fra Boligutvalget NOU 2011: 15 Rom for alle - En sosial boligpolitikk for framtiden som drøfter og gir tilrådinger om boligpolitikken i årene framover. Utvalget ser blant annet på hvilken rolle bolig og boligpolitikk skal ha i et velferdspolitisk perspektiv, og kommunenes rolle og organisering av oppgaver i den sosiale boligpolitikken. De foreslår også tiltak for å sikre gode boforhold for fattige barnefamilier.
- Vi jobber for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering, blant annet i boligmarkedet.
- Vi gjennomfører Områdesatsing, se boksen «Dette gjør regjeringen» under temaet «Levekår og lavinntekt».
- Vi gjennomfører Gratis kjernetid i barnehage, se boksen «Dette gjør regjeringen» under temaet «Innvandrere i oppvekst og utdanning».

Noen begreper brukt i integreringsdebatten

Et inkluderende samfunn krever også et inkluderende språk. For å få en nyansert debatt må vi også være presise i vår språkbruk, her følger noen begreper som ofte brukes i den offentlige debatten.

Etnisk/ etnisitet

Det er ulike meninger om hvordan dette skal defineres og forklares. Det henviser ofte til nasjonal opprinnelse (selv om det kan finnes ulike etniske grupper innen samme nasjonalstat), til utseende og hudfarge, til kulturelle tradisjoner og levemåter. Uansett er grensene mellom ulike etniske grupper flytende og endrer seg over tid.

Alternativer: Hun har innvandrerbakgrunn.

Hun har foreldre fra Vietnam, men er født og oppvokst i Norge.

Mulig bruk: Befolkningen i Norge består av mange ulike etniske grupper og nasjonaliteter.

Flerkulturell

Flerkulturell beskriver mennesker som har bakgrunn fra flere nasjoner, for eksempel barn av innvandrere, eller flyktninger eller barn som har foreldre fra ulike land. Begrepet brukes og forstås nok som regel med positivt fortegn.

Fremmedkulturell

Finnes også i varianten «fjernkulturell». Begrepet skaper avstand og får det til å fremstå som det er store forskjeller mellom «oss» og «dem».

Hjemlandet

Hva som oppleves som «hjemme» er en subjektiv erfaring. Når man bruker begrepet «hjemlandet» sier man likevel noe om hvor man mener personen *hører hjemme*. Å karakterisere Pakistan eller Somalia som «hjemlandet» til barn av innvandrere er ikke riktig. Deres hjemland er Norge. Hvis man ønsker å si noe om røttene til en som er født i Norge av innvandrede foreldre er det riktigere å si «hjemlandet til foreldrene».

Hudfarge

Hudfarge beskrives oftere jo mørkere personen er i huden. Hvitfarge nevnes svært sjelden. Det kan bidra til å skape et bilde av mørkhudede/svarte som annerledes, og krever stor grad av bevissthet ved bruk.

Mulig bruk: Fatou, som er jagerpilot, vil gjerne være et forbilde for andre svarte ungdommer.

Innvandrer/-bakgrunn

Innvandrer viser til personer som er født i et annet land, har to utenlandskfødte foreldre og er bosatt i Norge. Personer som er født i Norge, kan ikke regnes som innvandrere. Dersom man i noen sammenhenger ønsker å omtale både innvandrere og deres barn som en gruppe, er «personer med innvandrerbakgrunn» et alternativ. Ved å bruke «innvandrerbakgrunn» tydeliggjør man også at det finnes flere bakgrunnsvariabler hos en person, man er ikke bare «innvandrer».

Mulig bruk: Steven er innvandrer fra USA.

Elever med innvandrerbakgrunn er i stort flertall ved en del av grunnskolene i Oslo. Mange mennesker opplever at deres innvandrerbakgrunn blir utidig tematisert.

Integrering

Integrering forutsetter at det legges til rette for alle innbyggere i Norge behersker norsk, samt forstår og deltar i samfunnet på tvers av etniske skillelinjer. Begrepet blir dessverre ofte brukt og forstått som at «innvandrere» må «bli norske». I dette ligger det en forventning om assimilering (bli lik majoriteten).

Minoritet/minoritetsbakgrunn

Begrepet sier noe om at en person tilhører en minoritet i samfunnet. Fordi man både kan tilhøre majoritet og minoritet samtidig – en homofil mann, en jødisk norskfødt kvinne, en kristen vietnameser – bør begrepet ikke brukes alene, men presiseres ved å bruke religiøs minoritet, språklig minoritet eller etnisk minoritet.

Mulig bruk: Når vi skal diskutere stat/kirke er det viktig å få med religiøse minoriteter.

Minoritetsspråklig

Brukes vanligvis til å betegne noen som ikke har norsk som sitt førstespråk. I en slik sammenheng er det viktig å huske at en person med innvandrerbakgrunn ikke nødvendigvis er minoritetsspråklig

Muslim/-er

Er person/-er som har islam som religion. Begrepet er relevant i sammenhenger der religiøs tilhørighet er temaet. Avhengig av sammenhengen kan det være hensiktsmessig å presisere om man mener for eksempel konservative eller liberale muslimer, strengt praktiserende eller de som har et tilbakelemt forhold til religiøs praksis.

Norsk/nordmann

Nordmenn er folk som er bosatt i Norge med plikter og rettigheter etter norsk lov, og som har en tilknytning til landet. Det kan være personer med røtter både i Norge og i andre land.

I et mangfoldig samfunn har folk flere identiteter. Hvorvidt man føler seg norsk er en subjektiv vurdering. Det er mange måter å være norsk på, og mange begreper brukes om ulike former for «norskhet».

Enkelte bruker «etnisk norsk» som en måte å rangere «norskhet» på, der de «etnisk norske» er de «ultimate norske». I andre sammenhenger kan «etnisk norsk» være en presis måte å omtale enkelte nordmenn på i relasjon til andre.

Norske verdier

Ved å karakterisere noe som «norske verdier» kan det oppfattes som om man samtidig sier at dette ikke er andres verdier. Verdiene det er snakk om, er ofte verdier som også finnes andre steder i verden. De er tuftet på menneskerettigheter som de fleste land i verden her slutter seg til.

Mulig bruk: Norske verdier endrer seg over tid.

Utlending/utenlandsk

Betyr at noen er utenlandsk borger. Enkelte bruker begrepet som erstatning for innvandrerbakgrunn.

Mulig bruk: Utlendinger over 18 år og med tre års sammenhengende botid i Norge har stemmerett ved lokalvalg.

Innvandrere og innvandring

- Ved inngangen til 2011 bodde det 500 000 innvandrere og 100 000 norskfødte med innvandrerforeldre i Norge. Dette utgjør 12,2 prosent av befolkningen
- For 20 år siden utgjorde innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre 4 prosent av befolkningen, eller 168 000 personer.
- De siste årene har innvandringen til Norge vært høy. I 2010 kom nærmere 74 000 personer. 64 prosent var statsborgere av medlemsland i EU.

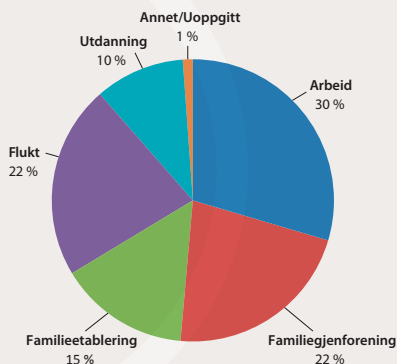
Tabellen viser en oversikt over hvor de største gruppene ved inngangen til 2011 hadde bakgrunn fra:

	Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre
Polen	60 610	56 878	3 732
Sverige	34 108	32 538	1 570
Pakistan	31 884	17 454	14 430
Irak	27 827	21 272	6 555
Somalia	27 523	19 707	7 816
Tyskland	24 394	22 651	1 743
Vietnam	20 452	13 036	7 416
Danmark	19 522	17 957	1 565

Kilde: Statistisk sentralbyrå

- Fire av ti innvandrere har bodd i Norge i mindre enn 5 år. Det er særlig mange med kort botid fra de nye EU-landene i Sentral- og Øst-Europa.
- Det bor innvandrere i alle landets kommuner.
- I perioden 1990–2010 fikk 470 000 personer med statsborgerskap fra et land utenfor Norden opphold i Norge.

Figuren viser grunnlaget for oppholdstillatelsen i Norge.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vi er på rett vei

Mye går riktig vei når det gjelder integreringen i Norge. De aller fleste innvandrere jobber og betaler skatt, unge med innvandrerbakgrunn tar videregående utdanning, og mange fortsetter i høyere utdanning. Samtidig står vi overfor flere utfordringer i integreringsarbeidet. Vi trenger mer fakta og flere nyanser i den offentlige debatten om integrering i Norge. Et viktig mål for meg som inkluderingsminister er å bidra til en mer faktabasert debatt om integrering. Denne brosjyren er et bidrag til dette.

God lesning!

Ønsker du mer informasjon?

www.regjeringen.no/bld

www.regjeringen.no/integrering

www.ssb.no/innvandring

www.imdi.no

www.kim.no

www.husbanken.no

NOU 2011:7 Velferd og migrasjon

www.regjeringen.no/velferd-og-migrasjon

NOU 2011: 14 Bedre integrering

www.regjeringen.no/bedre-integrering

Publikasjonskode: Q-1188 B

Design: Melkeveien designkontor

Trykk: 07 Aurskog 09/2011

– opplag 5000

**BARNE-, LIKESTILLINGS- OG
INKLUDERINGSDEPARTEMENTET**